

ՎՃՌԱՔԵԿՈՒԹՅԱՆ ՍԱՀՄԱՆՆԵՐԸ ՀԱՆՐԱՅԻՆ ԵՎ ՄԱՍՆԱՎՈՐ ՇԱՀԵՐԻ ՀԱՎԱՍԱՐԱՎՇՈՒԹՅԱՆ ՀԱՍՏԵՔՍՈՒՄ

Դատական վերանայման համակարգի՝ որպես աձի իրավունքների և ազատությունների դատական պաշտպանության ապահովման մեխանիզմի արդյունավետ կենսագործումը մեծապես կախված է այդ համակարգը կազմող վերանայման տարրերից յուրաքանչյուրի դատավարական ձևի (կառուցակարգի) և ընթացակարգի համաչափ օրենսդրական կանոնակարգումից: Դա նաև կարևոր նախապայման է ընդհանրապես դատական վերանայման համակարգի ընդհանրապես և մասնավորապես դրա առանձին տարրերի առջև դրված խնդիրների հետևողական իրացման համար մասնավորապես:

Վերոհիշյալ նկատառումները հատկապես արդիական են դատական վերանայման համակարգի վճռաքելության տարրի համար:

Վճռաքել վերանայման հետ կապված ցանկացած հարցի լուծում նախ և առաջ պահանջում է անդրադառնալ գործունեության այդ տեսակն իրականացնող դատական մարմնի՝ ՀՀ վճռաքել դատարանի սահմանադրաիրավական կարգավիճակին (ՀՀ Սահմանադրության 92-րդ հոդված) և դրանից բխող՝ այդ մարմնի առջև դրված խնդիրներին:

Այսպես, ՀՀ վճռաքել դատարանը՝ որպես արդարադատություն իրականացնող բարձրագույն դատական ատյան, նախ և առաջ կոչված է իր գործունեությունը ծառայեցնելու դատական սխալների ուղղման խնդրի հետևողական իրացմանը՝ ստեղծելով երաշխիքներ անձի իրավունքների և օրինական շահերի գործուն պաշտպանության համար: Բացի այդ, 2005 թվականի սահմանադրաիրավական բարեփոխումների արդյունքում Վճռաքել դատա-

---

¹ ԵՊՀ քրեական դատավարության և կրիմինալիստիկայի ամբիոնի ասպիրանտ, գիտ. ղեկավար՝ իրավ. գիտ. դոկտոր, պրոֆեսոր, ՀՀ ԳԱԱ թղթակից անդամ Գ.Ս. Ղազինյան:

րանը ձեռք բերեց նաև նոր սահմանադրաիրավական առաքելություն՝ ապահովել օրենքի միատեսակ կիրառությունը, այլ կերպ՝ ձևավորել միասնական դատական պրակտիկա՝ նպաստելով իրավունքի զարգացման խնդրի իրականացմանը:

Վճռաբեկ դատարանի այս սահմանադրաիրավական կարգավիճակը պետք է որոշակիորեն կանխորոշ լինի վճռաբեկության՝ որպես այդ դատական մարմնի կողմից իրականացվող հիմնական գործունեության դատավարական ձևի և ընթացակարգի կանոնակարգման համար:

Չափազանց հետաքրքրական է վճռաբեկ վերանայման դատավարական ձևի տարրերից մեկի՝ վերանայման սահմանների կամ այլ կերպ՝ վճռաբեկ դատարանի կողմից գործի վերանայման ծավալի խնդիրը:

Ընդհանուր առմամբ, քննարկվող խնդրի օրենսդրական կանոնակարգման պատմական փորձի ուսումնասիրությունը վկայում է երկու հիմնական մոդելների գոյության մասին, երբ վճռաբեկ դատարանում գործը վերանայվում է ամբողջ (ռեիզիոն կարգ) կամ բոլորքում նշված պահանջների ծավալով: Այդ նույն պատմական փորձի ուսումնասիրությունն ակնհայտ է դարձնում այս ինստիտուտի սերտ կապը հանրային և մասնավոր շահերի հավասարակշռության ապահովման խնդրի հետ: Եվ վճռաբեկության խնդիրների հետ մեկտեղ այս խնդրի հետևողական իրացումը հատկապես կարող է նպաստել վճռաբեկության սահմանների արդյունավետ կանոնակարգմանը:

Այսպես, խորհրդային քրեական դատավարությունում դատական ակտերի վճռաբեկ վերանայման ռեիզիոն տարրերը որևէ կերպ սահմանափակված չէին բողոքարկման իրավունք ունեցող այս կամ այն սուբյեկտի մասնավոր շահով, և միակ բացառությունը վերաբերում էր դեպի վատթարացում շրջադարձի անթույլատրելիությանը: Թույլ տալով վերադաս դատական ատյանին իրականացնել գործի լրիվ ծավալով նոր քննություն, անկախ բողոքի հիմքերից և բողոք բերողի կարգավիճակից, դատական ակտերի վճռաբեկ վերանայման ռեիզիոն կարգն օբյեկտիվորեն արտացո-

լում էր հանրայնության խորհրդային գաղափարախոսությունը¹՝ ըստ այդմ կանխորոշելով դատական վերանայման այս տարրի դատավարական ձևը և ընթացակարգը, այդ թվում՝ վճռաբեկության կարգով դատական ակտերի վերանայման առարկան և սահմանները, դատարանի հնարավոր որոշումների տեսակները և լիազորությունները: Նման կարգավորման պայմաններում շահագրգիռ անձանց բողոքները (պահանջները) միայն առիթ էին գործի վերանայման վարույթ հարուցելու համար և որևէ կերպ չէին սահմանափակում դատարանի իրավունքը՝ իրականացնելու գործի հանգամանքների բազմակողմանի, լրիվ, օբյեկտիվ քննություն և իրացնելու վարույթի ցանկացած հարցի առնչությամբ պետության կամքը²: Վերանայման ձևիզիոն կարգի կիրառման արդյունքում դատական ակտի վերանայումը (սահմանափակված կողմերի կամքով կամ շահերով) անխուսափելիորեն վերածվում է գործի որևէ կերպ չսահմանափակված վերանայման (հանրային իրավական շահ)³:

Խորհրդային գրականության մեջ գերագույն դատարանում ձևիզիոն կարգի կիրառությունն արդարացվում էր հետևյալ երկու հիմնական համգամանքներով. նախ՝ վճռաբեկ բողոքում միշտ չէ, որ նշվում կամ լրիվ կամ ճիշտ ձևով են նշվում դատական ակտի արդարացիությունը կասկածի տակ դնող՝ ստորադաս դատարանի թույլ տված խախտումները: Հետևաբար, սահմանափակվելով

---

¹ Եթե խորհրդային քրեական դատավարությունում հանրայնության սկզբունքի մեջ արտացոլվում էր պետության շահը, որը հակադրվում էր մասնավոր հիմքին, ապա ժամանակակից քրեական դատավարությունում հանրայնությունը չի բացառում մրցակցության սկբունքի գոյությունը, որն էլ իր հերթին ոչ միայն ենթադրում է հանրային շահի առկայություն, այլև այն, որ մասնավոր շահի հետ մրցակցությամբ այն դառնում է քրեական դատավարության շարժիչ ուժերից մեկը: Ավելի մանրամասն տե՛ս **Գ. Ղազինյան, Ս. Ղիբանյան** Հանրայնության սկզբունքի տեղը և դերը քրեական դատավարության սկզբունքների համակարգում / «Պետություն և իրավունք», 2013, N 1(59), էջեր 4-17:

² Տե՛ս **Ковтун Н.Н.** Судебный контроль в уголовном судопроизводстве России: понятие, сущность, формы, дис. ... д-ра юрид. наук, М., РГБ, 2003, էջ 329:

³ Տե՛ս Տե՛ս **Ковтун Н.Н.** նշված աշխատությունը, մեջբերումն ըստ՝ **Перлов И.Д.** Надзорное производство в уголовном процессе.- М.: Юрид. лит., 1974, էջ 7:

միայն բողոքի հիմքերով՝ դատարանը չէր կարողանալու ուղղել թույլ տրված օրենքի խախտումները և ըստ էության ստուգել դատական ակտի օրինականությունը և հիմնավորվածությունը: Եվ երկրորդ՝ հնարավոր է, որ դատական ակտը բողոքարկված լինի մեկ կամ մի քանի մեղադրյալների կողմից, սակայն գործում առկա լինեն խախտումներ, որոնք վերաբերում են դատական ակտը չբողոքարկած մյուս մեղադրյալներին¹:

Արդյունքում գործի վերանայման հանրային ռեկզիոն կարգի դատավարական նշանակությունը հանգեցվում էր նրան, որ այն հնարավորություն էր տալիս դատարանին վեր հանել գործով թույլ տրված բոլոր խախտումները և այդ կերպ ապահովել անձի իրավունքների և օրինական շահերի պաշտպանությունը²:

Իբրև գործի վերանայման հանրային ռեկզիոն կարգի գոյության նախապայման խորհրդային գրականության մեջ մատնանշվում էր նաև դատավորի անկախությունը, ներքին համոզմունքի հիման վրա որոշումներ ընդունելու, ինչպես նաև գործով օբյեկտիվ ճշմարտությունը բացահայտելու անհրաժեշտությունը³:

Չստեմացնելով վճռաբեկ վերանայման սահմանների՝ խորհրդային օրենսդրությամբ նախատեսված կարգավորման արժեքը՝ այդուհանդերձ կարող ենք եզրակացնել, որ վճռաբեկ ատյանին վերապահելով գործի լրիվ ծավալով, ըստ էության քննություն իրականացնելու լիազորություն՝ խորհրդային քրեադատավարական օրենքը գերակայությունը տալիս էր օբյեկտիվ ճշմարտությունը բա-

---

¹ Տե՛ս **Сухова О.А.** Кассационное обжалование судебных решений в Российском уголовном процессе. дис. ... канд. юрид. наук. Саранск, 2004, էջեր 49-50, մեջբերումն ըստ՝ **Николаев В.С.** Задачи кассационного производства и ревизионный порядок пересмотра дел в советском уголовном процессе.-М., 1961, էջ 36; **Строгович М.С.** Курс советского уголовного процесса. Т.1.-М., 1968, էջեր 368-370; **Потеружа И.И.** Роль суда второй инстанции в укреплении законности.-Минск, 1980, էջեր 74-75; **Копьева А.Н.** Доказывание по уголовным делам в вышестоящем суде.-Иркутск, 1990, էջ 25; **Адаменко В.Д.** Приговор и его изменение в кассации.-Кемерово, 2000. էջեր 77-79:

² Տե՛ս **Сухова О.А.** նշված աշխատությունը, էջ 50, մեջբերումն ըստ՝ Уголовный процесс/Под ред. К.Ф. Гуценко.-М.,1997, էջ 296:

³ Տե՛ս **Сухова О.А.** նույն տեղում, մեջբերումն ըստ՝ **Копьева А.Н.** նշված աշխատությունը, էջ 296:

ցահայտելու հանրային շահին՝ կարևորելով այդ հարցում դատարանի խիստ ակտիվ մասնակցությունը: Նույն խորհրդային հանրայնության սկզբունքի տեսանկյունից չէր պահանջվում կողմերի ակտիվությունը վերադաս դատարանում պաշտպանելու իրենց պահանջները: Արդյունքում սահմանափակվում էր կողմերի բողոքարկման ազատությունը, անտեսվում վերջիններիս իրավաչափ շահը՝ ներկայացնելու և հիմնավորելու իրենց իրավական դիրքորոշումը:

Ինչպես արդարացիորեն նշում է Ն. Կովտունը, դատական ակտերի վճռաբեկ վերանայման ռեկզիոն կարգը ծառայում էր սոսկ որպես միջոց իրացնելու օրինականության, հանրայնության և օբյեկտիվ ճշմարտության գաղափարները՝ դատավարության հանրային կարգին համապատասխան¹:

Բնականաբար, սկզբունքորեն այլ կանոնակարգում պետք է ստանար վճռաբեկության կառուցակարգը (մասնավորապես վճռաբեկության սահմանները) մրցակցային քրեական դատավարությունում, որի հիմքերը դրվեցին 1998 թվականին ընդունված ՀՀ գործող քրեական դատավարության օրենսգրքով:

Մրցակցային քրեական դատավարությունում էապես սահմանափակվում է դատարանի հանրային ակտիվությունը, մասնավոր շահերի ոլորտ ներթափանցելու հնարավորությունը, և փոխարենը կարևորվում է կողմերի ակտիվ վարքագիծը՝ հիմնված տնօրինչականության (դիսպոզիտիվության) սկզբունքի վրա: Մրցակցային քրեական դատավարության պայմաններում անձի՝ իր իրավական դիրքորոշումը հիմնավորելու պատշաճ ջանասիրությունից է մեծապես կախված գործի՝ իր համար բարենպաստ ելքը:

Քննադատաբար մոտենալով վճռաբեկության սահմանների կանոնակարգման հարցում ռեկզիոն տարրերի առկայությանը՝ պրոֆեսոր Պետրոսյանը նշում է, որ հանրայնության սկզբունքի գերագնահատման վրա հիմնված ռեկզիոն տարրերից հրաժարումը կնպաստի բողոքարկման իրավունքի իրացմանը և կբարձրացնի պաշտպանների պատասխանատվությունը՝ ներկայացնելու որակ-

---

¹ St' u **Ковтун Н.Н.** Нужен ли возврат к ревизионному началу в кассационном и надзорном производстве?// Журнал российского права.- 2002.-N 12. էջ 15:

յալ բողոքներ¹:

Ն. Կովտունի կարծիքով, արդարադատության իրականացման գործում դատարանի տեղի և դերի մասին ժամականակից պատկերացումների տեսանկյունից ռևիզիոն կարգն անխուսափելիորեն հակասության մեջ է մտնում դիսպոզիտիվության սկզբունքի հետ՝ համաձայն որի՝ դատավարության շարժիչ ուժը պետք է լինի գործով շահագրգռված անձանց կամքը, այլ ոչ թե օրենքի հանրային-իրավական կամքը և դատարանի հանրային-իրավական ակտիվությունը²:

Այսպես, ՀՀ գործող քրեական դատավարության օրենսգրքի 415-րդ հոդվածի համաձայն՝

«1. Վճռաբեկ դատարանը վերանայում է վերաքննիչ դատարանի՝ օրինական ուժի մեջ մտած դատական ակտերը՝ վճռաբեկ բողոքում նշված հիմքերի և հիմնավորումների սահմաններում:

2. Եթե գործով դատապարտված են մի քանի անձ, իսկ բողոքը բերված է դատապարտյալներից միայն մեկի կամ մի քանիսի նկատմամբ, դատարանը վճռաբեկ բողոքում նշված հիմքերի սահմաններում պարտավոր է գործն ստուգել միայն տվյալ դատապարտյալների վերաբերյալ:»:

Այս մոդելը խիստ համահունչ է մրցակցային դատավարությունում վերադաս դատարանի գործունեության հիմքում ընկած «որքան բողոք, այնքան վերանայում» (quantum devolutum quantum appellatum) և «դատարանը չի կարող դուրս գալ կողմերի պահանջների շրջանակից» (judex ne eat ultra petita partium) սկզբունքներին³:

Այսպիսով, գործող օրենսդրական կանոնակարգման պայմաններում վճռաբեկ դատարանում գործի քննությունը սահմանափակ-

---

¹ Տե՛ս **Лантух Н.В.** Формы проверки не вступивших в законную силу приговоров. дис. ... канд. юрид. наук. Санкт-Петербург, 2001, էջեր 123-124, մեջբերումն ըստ **Петрухин И.Л.** Публичность и диспозитивность в уголовном процессе// Российская юстиция. 1999, էջեր 24-25:

² Տե՛ս **Сухова О.А.** նշված աշխատությունը, էջ 55, մեջբերումն ըստ **Ковтун Н.Н.** Производство в суде второй (апелляционной и(или) кассационной) инстанции // В кн.: Уголовный процесс России / Науч. ред. В.Т. Томин.- М., 2003, էջեր 567 և 572:

³Տե՛ս **Ковтун Н.Н.** Апелляция, кассация, надзор: анализ содержания // Апелляция, кассация, надзор: новеллы ГКП РФ и УПК РФ. Первый опыт критического осмысления:-Юрист: Москва, 2011, էջ 87:

ված է վճռաբեկ բողոքի հիմքերով և հիմնավորումներով, ինչպես նաև բողոք բերող սուբյեկտով: Այսինքն, վճռաբեկ բողոքը ոչ թե սոսկ վճռաբեկ վարույթ հարուցելու առիթ է, այլ վճռաբեկ բողոք բերելու ճանապարհով կողմերն իրենք են կանխորոշում վճռաբեկ վերանայման սահմանները: Այս տեսանկյունից տեղին է հիշատակել Ս. Վորոժցովի պնդումն այն մասին, որ քրեական դատավարության հիմնարար սկզբունքը՝ կողմերի մրցակցությունը, հնարավորություն է տալիս որոշել, թե դատական ակտի ո՞ր մասի հետ են կողմերն անհամաձայն և ըստ այդմ որոշել նաև վճռաբեկ վերանայման սահմանները ¹:

Սակայն հարկ է նշել, որ քրեական դատավարությունում նույն մրցակցության սկզբունքի չարդարացված գերազնահատումը, երբ լիովին բացառվում է դատարանի հնարավորությունը սեփական նախաձեռնությամբ արձագանքելու կոպիտ դատական սխալներին, ևս կարող է հանգեցնել քրեական դատավարության մասնակիցների իրավունքների և օրինական շահերի խախտմանը: Ինչպես արդարացիորեն նշվում է տեսական գրականության մեջ, մրցակցության տարրերը պետք է առկա լինեն քրեական դատավարության ամբողջ ընթացքում: Սակայն այդ գաղափարը կարելի է հասցնել անհեթեթության, եթե քրեական դատավարությունը նմանեցվի ֆուտբոլային խաղի, որտեղ դատավորի դերը հանգում է երկու խմբերի խաղացողներին չխանգարելուն ²:

Վճռաբեկ վերանայման սահմանների օրենսդրական կանոնակարգման խորհրդային և գործող մոդելների ուսումնասիրությունը ցույց է տալիս, որ այդ մոդելներից յուրաքանչյուրն իրենց որոշակի առավելություններով հանդերձ, խիստ խնդրահարույց են իրավաչափ շահերի ողջամիտ հավասարակշռություն ապահովելու գաղափարի տեսանկյունից: Մինչդեռ չափազանց կարևոր է գտնել, այսպես կոչված, «ոսկե միջինը» վերանայման հանրային տարրերի և

---

¹ Տե՛ս **Сухова О.А.** նշված աշխատությունը, էջ 51, մեջբերումն ըստ՝ **Ворожцов С.** Принципы кассации по новому УПК РФ// Российская юстиция.-2002.-12. էջ 16:

² Տե՛ս **Лантух Н.В.** նշված աշխատությունը, 2001, էջ 123, մեջբերումն ըստ՝ **Божьев В.** Совершенствование правосудия в России // Государство и право.1998, №12, էջեր 15-20:

դատական ակտի բողոքարկման իրավունք ունեցող այս կամ այն սուբյեկտի մասնավոր շահերի միջև: Ավելին, կարծում ենք՝ վճռաբեկ վերանայման սահմանների կանոկարգման արդյունավետության գնահատման չափանիշ կարող է լինել այդ հիմնարար գաղափարի իրացման աստիճանը:

Խնդրի լուծումը պետք է փնտրել դատարանի չափավոր ակտիվության մեջ, մասնավոր որ նույն մրցակցության սկզբունքը չի բացառում, այլ նույնիսկ որոշակիորեն ենթադրում է դատարանի ակտիվ դերը քրեական դատավարության նպատակների նվաճման համար: Այլ կերպ, չանտեսելով դատական ակտի՝ իր համար անցանկալի մասի բողոքարկման անձի մասնավոր շահը, այդուհանդերձ անհրաժեշտ է հնարավորություն վերապահել վճռաբեկ դատարանին դուրս գալու բողոքի սահմաններից: Իհարկե խոսքն այս դեպքում ոչ թե բացարձակ, այլ սահմանափակ հնարավորության մասին է՝ բացառելով հանրային և մասնավոր իրավաչափ շահերից որևէ մեկի չարդարացված գերակայությունը մյուսի նկատմամբ: Եվ այստեղ չափազանց կարևոր է այդ հնարավորության սահմանափակման ողջամիտ չափանիշների ընտրությունը:

Այս առումով տեղին է հիշատակել վճռաբեկության սահմանների առնչությամբ ՀՀ վճռաբեկ դատարանի արտահայտած իրավական դիրքորոշումը Գ. Հարությունյանի և այլոց վերաբերյալ գործով առ այն, որ.

« (...) ՀՀ քրեական դատավարության օրենսգրքի 398-րդ հոդվածի 3-րդ մասում ամրագրելով «բոլոր դեպքերում» ձևակերպումը՝ օրենսդիրը արտահայտել է այդ կանոնն իմպերատիվ դարձնելու կամք՝ անկախ վերադաս դատարաններում վարույթի սահմանները որոշող իրավանորմերից (ՀՀ քրեական դատավարության օրենսգրքի 404-րդ հոդվածի 2-րդ մաս և 415-րդ հոդվածի 1-ին մաս): Այլ կերպ, եթե վերադաս դատարանը հայտնաբերում է ՀՀ քրեական դատավարության օրենսգրքի 398-րդ հոդվածի 3-րդ մասում ամրագրված հանգամանքներից որևէ մեկը, ապա իրավասու է ուղղել այդ դատական սխալը՝ կաշկանդված չլինելով դատական վերանայման սահմանների վերաբերյալ կանոններով:

Նույնը վերաբերում է նաև ՀՀ քրեական դատավարության օ-

րենսգրքի 35-րդ հոդվածի 1-ին և 2-րդ մասերում ամրագրված հիմքերին, որոնցով «հարուցված քրեական գործի վարույթը ենթակա է կարճման»։ Նշված ձևակերպումը ևս վկայում է նշված հիմքերն իմպերատիվ դարձնելու օրենսդրի կամքի մասին:

(...)

(...) ՀՀ քրեական դատավարության օրենսգրքի 404-րդ հոդվածի 2-րդ մասում և 415-րդ հոդվածի 1-ին մասում նախատեսված իրավանորմերն ըստ էության ամրագրում են Վճռաբեկ դատարանում դատական վերանայման սահմանափակ բնույթը և հետապնդում են իրավաչափ նպատակ. ապահովել կողմերի հետևողականությունն իրենց նյութաիրավական ու դատավարական շահերի պաշտպանության գործում:

Այնուհանդերձ, ՀՀ քրեական դատավարության օրենսգրքի 404-րդ և 415-րդ հոդվածներով նախատեսված սահմանափակումները չեն կրում և չեն կարող կրել բացարձակ բնույթ, քանի որ կողմերի իրավական հետևողականության ապահովման իրավական շահին հակակշիռ իրավական շահը՝ դատական սխալների ուղղումը, որոշակի պայմաններում կարող է էապես մեծարժեք լինել, որպես գերակա հանրային շահ: Ուստի, հիմնարար բնույթ կրող դատական սխալների հայտնաբերման պարագայում Վճռաբեկ դատարանն իրավասու է դուրս գալ բողոքարկման սահմաններից և վերացնել այդ դատական սխալները:

(...)» (Տե՛ս Գ. Հարությունյանի և այլոց վերաբերյալ Վճռաբեկ դատարանի 2011 թվականի հուլիսի 13-ի թիվ ԵԿԴ/0211/01/10 որոշումը, 13-14-րդ կետերը):

Այսպիսով, Վճռաբեկ դատարանն իրավաչափ է համարում դատական ակտերի անվերապահ բեկանման կամ քրեական գործով վարույթի կարճման հիմքերի առկայության պարագայում վերանայման սահմաններից դուրս գալու հնարավորությունը՝ իբրև ուղենիշ ունենալով դատական սխալների ուղղման և ըստ այդմ անձի հիմնարար իրավունքների պաշտպանության գաղափարը: Վճռաբեկ դատարանը, մյուս կողմից՝ բացառում է վերանայման չափազանց լայն սահմանների նախատեսումը՝ խոսելով դատական սխալների ուղղման հակակշիռ իրավաչափ շահի գոյության

մասին, այն է՝ ապահովելու կողմերի հետևողականությունն իրենց նյութաիրավական ու դատավարական շահերի պաշտպանության գործում: Իսկ այդ շահերի հավասարակշռումը պահանջում է ոչ թե ցանկացած, այլ միայն առավել էական դատական սխալի առկայության դեպքում վերադաս դատարանին բողոքի սահմաններից դուրս գալու հնարավորության ընձեռում:

Վճռաբեկության և ընդհանրապես դատական վերանայման սահմանների օրենսդրական կանոնակարգման հարցում իրավաչափ շահերի ողջամիտ հավասարակշռություն ապահովելու այս հիմնարար գաղափարն իր արտացոլումն է ստացել ՀՀ քրեական դատավարության նոր օրենսգրքի նախագծում (այսուհետ՝ Նախագիծ): Այսպես, Նախագծի 390-րդ հոդվածի 1-ին մասի համաձայն՝ վճռաբեկությունն իրականացնում է վճռաբեկ բողոքում նշված հիմքի և այն հաստատող փաստերի սահմաններում: Նույն հոդվածի 2-րդ մասի համաձայն՝ Վճռաբեկ դատարանն իրավասու է ի շահ մեղադրյալի դուրս գալ վճռաբեկ բողոքի սահմաններից, եթե՝

1) հայտնաբերվում է քրեական հետապնդումը բացառող հանգամանք

2) հայտնաբերվում է, որ մեղադրյալի արարքին տրվել է սխալ իրավական գնահատական

3) հայտնաբերվում են քրեադատավարական օրենքի էական խախտման՝ Նախագծով սահմանված հանգամանքներ

4) հայտնաբերվում է, որ մեղադրյալի նկատմամբ նշանակվել է նրան վերագրվող հանցագործության համար օրենքով չնախատեսված պատժատեսակ, պատժաչափ կամ նրա նկատմամբ նշանակված պատիժը սխալ է հաշվարկվել

5) բողոքարկված դատական ակտի բեկանման կամ փոփոխման հիմքն ակնհայտորեն վերաբերում է նաև դատական ակտը չբողոքարկած մեղադրյալին:

Նախագծում տրված կարգավորման համաչափությունը իրավաչափ շահերի հավասարակշռման տեսանկյունից դրսևորվում է նրանում, որ նախատեսելով բողոքի սահմաններից դուրս գալու օրենսդրական հնարավորություն՝ Նախագիծը միաժամանակ հստակ կանխորոշում է այդ հնարավորության իրականացման

շրջանակները: Այլ կերպ՝ խոսքը ոչ թե դատարանի կողմից ցանկացած պարագայում սեփական հայեցողությամբ, այլ օրենքով հստակ սահմանված պայմանների առկայության պարագայում բողոքի սահմանները շրջանցելու օրենսդրական հնարավորության մասին է: Իսկ այդ պայմանները հանգում են հետևյալին. Վճռաբեկ դատարանն իրավասու է դուրս գալ բողոքի սահմաններից միայն՝

1. ի շահ մեղադրյալի¹

2. և նախագծով հստակ սահմանված հանգամանքների առկայության պարագայում:

Այսպես, վերոնշյալ օրենսդրական հնարավորության իրականացման առաջին պայմանը վերաբերում է դեպի վատթարացում շրջադարձի անթույլատրելիության կանոնին (ne reformatio in pejus կամ ne pejus), որը մեղադրյալի բողոքարկման ազատության ապահովման, վերջինիս կողմից իր իրավունքների և օրինական շահերի պաշտպանության կարևորագույն երաշխիք է: Այն նաև որոշակի առումով հանրային շահերի ապահովման գործուն մեխանիզմ է, քանի որ բողոքարկման լայն ազատությունն իր հերթին մեծացնում է դատական սխալների հայտնաբերման և ուղղման հավանականությունը:

Վճռաբեկ բողոքի սահմաններից դուրս գալու այս պայմանն, այդուհանդերձ, որոշակի հարցեր է առաջացնում տուժողի իրավունքների և օրինական շահերի պաշտպանության տեսանկյունից: Այսպես, թե՛ քրեական դատավարության գործող օրենսգրքով և թե՛ Նախագծով դատական ակտի վճռաբեկ վերանայման արդյունքում մեղադրյալի վիճակը չի կարող վատթարացվել այլ կերպ, քան մեղադրանքի կողմի՝ համապատասխան հիմքերով բողոքի առկայության պարագայում: Այսինքն, թե գործող օրենսգրքով և թե Նախագծով բացառվում է ի վնաս մեղադրյալի բողոքի սահմաններից դուրս գալու հնարավորությունը: Սակայն մյուս կողմից՝ գործող օրենսգիրքը, ի տարբերություն Նախագծի, չի նախատեսում նաև հօգուտ մեղադրյալի բողոքի սահմաններից դուրս գալու հնարավոր-

---

¹ Նախագիծը գործող քրեադատավարական օրենսդրության իմաստով դատապարտյալ (արդարացված) եզրույթի փոխարեն օգտագործում է մեղադրյալ եզրույթը:

րություն: Մինչդեռ վերջին իրավիճակում կարող են շոշափվել տուժողի իրավունքներն ու օրինական շահերը: Իհարկե մեղադրյալի հիմնարար իրավունքներին և ազատություններին առնչվող՝ բողոքում չնշված հանգամանքների առկայության պարագայում բողոքի սահմաններից դուրս գալը, որքան էլ դա անդրադառնա տուժողի իրավունքներին ու օրինական շահերին, բնականաբար արդարացված է դատական սխալների ուղղման, որոշ դեպքերում օրենքի միատեսակ կիրառության (օրինակ, երբ խոսքը վերաբերում է դատական ակտի բեկանման կամ փոփոխման՝ դատական ակտը չբողոքարկած մեղադրյալին ակնհայտորեն վերաբերով հիմքը վերջինիս նկատմամբ կիրառելուն) խնդիրների լուծման տեսանկյունից: Դա հենց հանրային ու մասնավոր շահերի պահանջվող ողջամիտ հավասարակշռությունն է:

Սակայն հարց է ծագում թե արդյոք այդ նույն շահերի հավասարակշռության ապահովման տեսանկյունից արդարացված կարելի է համարել տուժողի իրավունքներին և օրինական շահերին առնչվող, սակայն բողոքում չնշված՝ դատական ակտի բեկանման կամ փոփոխման հիմքի առկայության մասին վկայող հանգամանքներին չարձագանքելը (օրինակ նույն՝ մեղադրյալի արարքին տրված սխալ գնահատականը, սակայն մեղմ լինելու առումով): Կարծում ենք՝ տրված կարգավորումն առավել ընդունելի կարող է լինել իրավաչափ շահերի ողջամիտ հավասարակշռություն ապահովելու տեսանկյունից, քան եթե նախատեսվեր նաև ի շահ տուժողի բողոքի սահմաններից դուրս գալու հնարավորություն: Դա, ըստ էության, կհանգեցներ դատական ակտերի վճռաբեկ վերանայման խորհրդային ռեկզիոն կարգի վերականգնմանը, երբ կողմերը մեկի բողոքը սոսկ առիթ էր վճռաբեկ վերանայման վարույթ հարուցելու համար: Ավելին, այդ պարագայում լիովին կանտեսվեր սկզբունքային նշանակություն ունեցող դեպի վատթարացում շրջադարձի անթույլատրելիության պահանջը, որը որոշակիորեն երաշխավորված էր անգամ խորհրդային ռեկզիայի պայմաններում:

Վճռաբեկ բողոքի սահմաններից դուրս գալու երկրորդ պայմանը վերաբերում է Նախագծով հստակ սահմանված հազամանքների առկայությանը: Իսկ այդ հանգամանքների ուսումնասիրությունը

ցույց է տալիս, որ դրանք բխում են քրեական դատավարության նպատակների նվաճման, անձի հիմնարար իրավունքների և օրինական շահերի ապահովման անհրաժեշտությունից: Դրանք անգամ որոշակիորեն նույնանում են օրինական ուժի մեջ մտած դատական ակտերի վերանայման հիմնարար խախտման հիմքերին (Նախագծի 409-րդ հոդվածի 2-րդ մաս), որոնց առկայության դեպքում իրավաչափ է շեղումն անգամ այնպիսի կարևորագույն իրավական արժեքներից, ինչպիսիք են՝ կրկին դատվելու անթույլատրելիությունը և դատական ակտերի կայունությունը:

Բողոքի սահմաններից դուրս գալու հանգամանքների ուսումնասիրությունը ցույց է տալիս, որ Նախագիծը հրաժարվել է նաև վճռաբեկ վերանայման ծավալի սահմանափակման այնպիսի չափանիշից, ինչպիսին բողոքի հեղինակն է, ինչը կարծում ենք, ի թիվս այլոց, բխում է նաև օրենքի միատեսակ կիրառության ապահովելու վճռաբեկ դատարանի սահմանադրաիրավական խնդրից:

Հարկ է նշել, որ վճռաբեկության սահմանների ընդլայնման այս հանգամանքը, որն առկա էր նաև մինչև 2013 թվականի հունվարի մեկը գործող խմբագրությամբ ՌԴ քրեական դատավարության օրենսգրքի 360-րդ հոդվածի 2-րդ մասում, տեսական գրականության մեջ տարաբնույթ մեկնաբանությունների տեղիք է տվել:

Այսպես, որոշ դատավարագետներ այդ դրույթը մեկնաբանում են որպես ռեկզիոն տարրերի լրիվ¹, մյուսները՝ մասնակի վերականգնում՝ գտնելով, որ հակառակ պարագայում վերադաս դատական ատյանն ի գորու չէր լինելու լուծել իր առջև դրված՝ ստորադաս դատարանի դատական ակտի օրինականության, հիմնավորվածության և արդարացիության ստուգման խնդիրը²: Վճռաբեկ դատարանի գործունեության մեջ ռեկզիոն տարրերի բացակայությունը որոշ դատավարագետների կարծիքով նվազեցնում է օրենքի խախտումները վերացնելու դատարանի հնարավորությունը:

---

¹ Տե՛ս **Сухова О.А.** նշված աշխատությունը, էջ 52, մեջբերումն ըստ **Муратова Н.Г.** Система судебного контроля... էջ 216:

² Տե՛ս **Сухова О.А.** նույն տեղում, մեջբերումն ըստ **Божьев П.** Пределы прав суда кассационной инстанции // Законность.-2003, N 11. էջեր 2-4:

նը¹, թույլ չի տալիս կանխել նյութական կամ դատավարական իրավունքի՝ բողոքում չնշված խախտումներով կայացված դատական ակտերի օրինական ուժի մեջ մտնելը, իսկ դա իր հերթին կարող է էականորեն ազդել դատավարության մասնակիցների իրավունքների պաշտպանվածության վրա²:

Նշված հանգամանքը համարելով ռեիզիոն տարրերի վերականգնում՝ դրանց առկայությունը Ն. Կովտունը որոշակիորեն իրավաչափ է համարում միայն վերաքննիչ դատարանում, որն, ի տարբերություն վճռաբեկության, ենթադրում է գործի և՛ իրավական, և՛ փաստական կողմը վերանայելու հնարավորության առկայությունը: Եվ միայն վերաքննիչ դատարանին վերապահված դատական սխալների և շահագրգիռ անձանց իրավունքների և օրինական շահերի խախտման բացահայտման միջոցներն են հնարավորություն տալիս ինչպես պարզել գործի իրական հանգամանքները, այնպես էլ հաստատել նոր փաստեր³:

Այս վերջին նկատառման տեսանկյունից Նախագիծը, կարծում ենք, որևէ խնդիր չի առաջացնում, քանի որ դատական ակտը չբողոքարկած մեղադրյալի նկատմամբ վերջինիս *ակնհայտորեն վերաբերող* դատական ակտի բեկանման կամ փոփոխման հիմքի կիրառությունը չի պահանջում պարզել գործի հանգամանքները կամ հաստատել նոր փաստեր, ինչը դուրս է վճռաբեկության (մաքուր վճռաբեկության) մեխանիզմի շրջանակներից և ենթադրում է վերաքննիչ դատարանի տիրապետության տակ գտնվող վերանայման համապատասխան գործիքերի առկայություն:

Կա նաև այն մոտեցումը, որ դա ուղղակի հատուկ կանոն է, սուկ բացառություն վճռաբեկ վերանայման սահմանների ընդհանուր պահանջներից, որը, սակայն, չի վերականգնում ռեիզիոն

---

¹ St`u **Ефимичев С, Шаруева М.** Решения суда кассационной инстанции и их роль в совершенствовании предварительного расследования // Уголовноеправо. 2003. N 4. էջ 71:

² St`u **Сухова О.А.** նշված աշխատությունը, էջ 52, մեջբերումն ըստ՝ Волколуп О.В. Система уголовного судопроизводства и проблемы ее совершенствования. -СПб., 2003. էջեր 191 և 194:

³ St`u **Ковтун Н.Н.** Апелляция, кассация, надзор: анализ содержания // Апелляция, кассация, надзор: новеллы ГКП РФ и УПК РФ. Первый опыт критического осмысления:-Юрист: Москва, 2011, էջեր 85-86:

տարրերը վճռաբեկ դատարանի գործունեության մեջ: Վճռաբեկ վերանայման սահմաններն ընդլայնող այդ դրույթն ուղղակի սահմանում է վճռաբեկ վերանայման հատուկ կարգ՝ ապահովելու համար այն դատապարտյալների կամ արդարացվածների իրավունքների և օրինական շահերի պաշտպանությունը, ովքեր վճռաբեկ բողոք չեն բերել: Եվ եթե նույնիսկ այս կարգավորումը հանրային շահ է հետապնդում, ապա միայն դատավարության մասնակիցների հանրային իրավունքների պաշտպանության ձևով, որոնք բխում են, օրինակ, պաշտպանի պարտադիր մասնակցության, ընդդատության կանոնների, դատավարության լեզվի վերաբերյալ օրենսդրական պահանջներից¹:

Վճռաբեկ վերանայման բողոքի սահմաններից դուրս գալու քննարկվող հանգամանքի հետ կապված՝ որոշակի հետաքրքրություն է ներկայացնում այն հարցը, թե արդյո՞ք դատարանն իրավասու է ի շահ դատական ակտը չբողոքարկած մեղադրյալների դուրս գալ բողոքի սահմաններից միայն դրանում նշված՝ դատական ակտի բեկանման կամ փոփոխման հիմքերի առկայության, թե նաև բողոքի սահմաններից դուրս գալու՝ Նախագծով սահմանված, սակայն բողոքում չնշված հանգամանքներ հայտնաբերելու պարագայում, նույնիսկ եթե դրանք վերաբերում են միայն դատական ակտը չբողոքարկած մեղադրյալին: Կարծում ենք՝ քննարկվող հարցին անհրաժեշտ է դրական պատասխան տալ, նախ՝ ելնելով Նախագծում տրված կարգավորման՝ հանրային և մասնավոր շահերի հավասարակշռման ընդհանուր տրամաբանությունից, ապա՝ քննարկվող հանգամանքի բուն օրենսդրական ձևակերպումից: Մասնավորապես, դրանում խոսվում է ընդհանրապես դատական ակտի բեկանման կամ փոփոխման (իսկ բողոքի սահմանների դուրս գալու մյուս հանգամանքները ոչ այլ ինչ են, քան դատական ակտի բեկանման կամ փոփոխման հիմքեր), այլ ոչ թե բողոքում նշված հիմքը դատական ակտը չբողոքարկած մեղադրյալին ակնհայտորեն վերաբերելու մասին: Հակառակ մեկնաբանությունն ընդունելի չի լինի նաև օրենքի միատեսակ կիրառության ապահովման տեսանկյունից հատկապես այն պարագայում, երբ դուրս գա-

---

¹ Տե՛ս **Сухова О.А.** նշված աշխատությունը, էջ 53:

լով բողոքի սահմաններից՝ Վճռաբեկ դատարանը դատական ակտը բեկաներ կամ փոփոխեր միայն դատական ակտը բողոքարկած մեղադրյալի նկատմամբ, երբ նույն հիմքն ակնհայտորեն վերաբերում է նաև դատական ակտը չբողոքարկած մեղադրյալներին:

Ինչպես արդեն նշել ենք, գործող օրենսդրական կարգավորման համաձայն՝ Վճռաբեկ դատարանը դատական ակտը վերանայում է բողոքում նշված հիմքերի և հիմնավորումների սահմաններում:

Բողոքի «հիմք» ասելով՝ հասկանում ենք վճռաբեկ բողոք բերելու օրենքով սահմանված հիմքերը, այն է՝ նյութական կամ դատավարական իրավունքի խախտումը, նոր երևան եկած կամ նոր հանգամանքները:

Ինչ վերաբերում է բողոքի հիմնավորումներին, ապա դրանք ըստ էության դատական ակտի ոչ իրավաչափ լինելու մասին որոշակի դատողություններ են, որոնք, որպես կանոն, շարադրվում են գործի հանգամանքների և փաստերի վկայակոչման, դրանք հաստատող ապացույցների, լուծման ենթական այս կամ այն հարցով դատարանի եզրահանգումների քննադատական վերլուծության, դատավարական կարգի քննադատական գնահատականի միջոցով և այլն:

Բողոքի հիմքի առկայությունը հիմնավորելիս բողոք բերած անձը ներկայացնում է փաստեր և փաստարկներ (տրամաբանական, իրավական և այլն), որոնք վկայում են դատական ակտի օրինական, հիմնավորված և արդարացի չլինելու մասին: Եթե փաստերը բխում են բուն գործի նյութերից, ապա փաստարկները բողոքաբերի որոշակի վերլուծական գործունեության արդյունքն են:

Նախագիծը բողոքի «հիմնավորումներ» հասկացության փոխարեն նշում է բողոքի հիմքը հաստատող փաստերի և դրանք հիմնավորող փաստարկների մասին: Ընդ որում, փաստերի և փաստարկների տաանջատումն ինքնանպատակ չէ: Այսպես, և՛ գործող քրեադատավարական օրենսդրությունը, և՛ Նախագիծը նախատեսում են, որ բողոքի հիմքերը և հիմնավորումները (Նախագծով՝ բողոքի հիմքերը և դրանք հաստատող փաստերը) ներկայացվում են բացառապես բողոքում և չեն կարող փոփոխվել

կամ լրացվել դատական վարույթի ընթացքում: Դրա հետ մեկտեղ Նախագծով դատական վարույթի ընթացքում բողոքը լրացնելու օրենսդրական արգելքը վերաբերում է բողոքի հիմքերին և դրանք հաստատող փաստերին, սակայն բողոքաբերն արդարացիորեն զրկված չէ նոր փաստարկներ ներկայացնելու հնարավորությունից: Նոր փաստարկներ ներկայացնելու պարագայում բողոքի հիմքը և դրանք հաստատող փաստերը չեն փոփոխվում, այլ բողոքաբերն իր դիրքորոշումը հաստատելու, այն ուժեղացնելու ևս մեկ հնարավորություն է ստանում: Անձին իր իրավունքների և օրինական շահերի պաշտպանության նման լրացուցիչ գործիքի ընձեռումը պայմանավորված է Նախագծով վճռաբեկ բողոքի քննության դատավարական կարգի մեջ մրցակցության տարրերի էական ընդլայնմամբ:

Վճռաբեկության սահմանների առումով Նախագծում տրված կարգավորման հետ սերտորեն առնչվում է լրացուցիչ բողոք բերելու նոր դատավարական ինստիտուտի նախատեսումը: Նախագիծը սահմանել է բողոքարկման հստակ ժամկետի առկայություն ենթադրող դատական վերանայման դեպքում նախքան բողոքարկման ժամկետի ավարտը, դատական վերանայման լրացուցիչ բողոք բերելու և ըստ այդմ բողոքի հիմքը, բողոքի հիմքը հաստատող փաստերը, ինչպես նաև դրանք հիմնավորող փաստարկները լրացնելու հնարավորություն: Սեփական նախաձեռնությամբ լրացուցիչ վերաքննիչ բողոք բերելու անձի իրավունքը վերջինիս հնարավորություն է տալիս ընդլայնել սկզբնական բողոքում մատնանշված հիմնավորումներով նախագծված վճռաբեկության սահմանները:

Ամփոփելով, կարող ենք եզրակացնել, որ վճռաբեկ վերանայման դատավարական կառուցակարգի մասնավորապես վերանայման սահմանների հավասարակշռված օրենսդրական կանոնակարգումից է, ի թիվս այլոց, մեծապես կախված Վճռաբեկ դատարանի և նրա կողմից իրականացվող հիմնական գործունեության՝ վճռաբեկության խնդիրների արդյունավետ իրագործումը: Վճռաբեկության չափազանց լայն (խորհրդային վճռաբեկություն) կամ նեղ (ժամանակակից վճռաբեկություն) սահմանների նախատեսումը ոչ միայն չեն նպաստում վերը նշված խնդիրների լուծմանը, այլև ծայ-

րահեղական և անընդունելի մոտեցումներ են հանրային և մասնավոր իրավաչափ շահերի ողջամիտ հավասարակշռություն ապահովելու համատեքստում: Վճռաբեկության չափազանց լայն սահմանների նախատեսումը, իբրև գերխնդիր ունենալով դատական սխալների ուղղման շահը, անտեսում է մրցակցային քրեական դատավարությունում դատական ակտի բողոքարկման ազատություն ունեցող անձի մասնավոր շահը՝ հիմնված տնօրինչականության (դիսպոզիտիվության) սկզբունքի վրա: Նման կարգավորումն ի չիք է դարձնում կողմերի՝ իրենց իրավունքների և օրինական շահերի պաշտպանությանը հետևողական լինելու շահը: Այս կարգավորումը շահեկան չէ նաև դատավարական խնայողության տեսանկյունից: Մեծացնելով բարձրագույն դատական ատյանի ժանրաբեռնվածությունը՝ այն զգալիորեն խոչընդոտում է վերջինիս կողմից օրենքի միատեսակ կիրառության ապահովման սահմանադրական գործառույթի արդյունավետ իրակացմանը: Միևնույն ժամանակ նույն օրենքի միատեսակ կիրառության ապահովման տեսանկյունից չի կարող արդարացվել նաև վճռաբեկության չափազանց նեղ սահմանների նախատեսումը, քանի որ այս գործառույթն ինքը երբեմն կարող է պահանջել դուրս գալ բողոքի սահմաններից: Եվ, թերևս, ամենաէականը, որ վճռաբեկ դատարանին անձի հիմնարար իրավունքներին և օրինական շահերին առնչվող դատական սխալներին արձագանքելու հնարավորություն չընձեռելն ակնհայտ հակասության մեջ է մտնում վճռաբեկ դատարանի՝ որպես արդարադատություն իրականացնող բարձրագույն դատական ատյանի սահմանադրաիրավական կարգավիճակի հետ:

Ուստի խնդրի հնարավոր լուծումը վճռաբեկ դատարանին բողոքի սահմաններից դուրս գալու՝ հանրային և մասնավոր շահերի հավասարակշռությանը համահունչ սահմանափակ հնարավորության ընձեռումն է, որի ուղղությամբ, ինչպես արդեն նշվել է, էական քայլ է կատարված ՀՀ քրեական դատավարության նոր օրենսգրքի Նախագծում:

Sujoyan Tatevik

PhD student of the Chair of Criminal procedure and Criminalistics, YSU

SCOPE OF THE CASSATION REVIEW IN THE CONTEXT OF REASONABLE BALANCE OF PUBLIC AND PRIVATE INTERESTS

The article is devoted to the issue of the scope of review in the cassation court. It includes the analyze of historically contrary domestic regulation and reveals certain problems within the context of fair balance of public and private interests in this regard. The article also refers to the balanced solution suggested in the Draft of the RA new CCP.

Татеви́к Суджа́н

Аспирант кафедры уголовного процесса и криминалистики ЕГУ

ПРЕДЕЛЫ КАССАЦИОННОГО ПЕРЕСМОТРА В КОНТЕКСТЕ РАЗУМНОГО БАЛАНСИРОВАНИЯ ПУБЛИЧНЫХ И ЧАСТНЫХ ИНТЕРЕСОВ

Статья посвящена проблеме пределов кассационного пересмотра судебных актов. Она включает в себе анализ исторически различных способов правового регулирования данного вопроса (когда вышестоящий суд рассматривает дело по существу или наоборот строго ограничен пределами кассационной жалобы) и раскрывает конкретные проблемы в контексте балансирования частных и публичных интересов. В статье так же рассматривается сбалансированное регулирование предложенное в проекте нового УПК РА.

Բանալի բառեր՝ սահմաններ, հանրային, մասնավոր, շահ, հավասարակշռություն, բողոք, հիմք, հիմնավորում, մրցակցային, վճարելի դատարան

Keyword: scope, public, private, interest, balance, appeal, ground, reasoning, adversarial, cassation court

Ключевые слова: пределы, публичный, частный, интерес, баланс, жалоба, основа, основание, состязательный, кассационный суд